

MEĐUNARODNA ZNANSTVENA KONFERENCIJA POVODOM 210. GODIŠNJICE ROĐENJA HRVATSKOG BANA IVANA MAŽURANIĆA, NOVI VINODOLSKI, OD 10. DO 11. LISTOPADA 2024. GODINE

Međunarodna znanstvena konferencija povodom 210. godišnjice rođenja hrvatskog bana Ivana Mažuranića održana je 10. i 11. listopada 2024. godine u Gradskoj vijećnici u Novom Vinodolskom. Međunarodni programski i organizacijski odbor činili su: prof. dr. sc. Željko Bartulović, predsjednik, Pravni fakultet u Rijeci, doc. dr. sc. Ines Matić Matešković, Pravni fakultet u Rijeci, dr. sc. Maja Polić, Zavod za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci s područnom jedinicom u Puli, izv. prof. dr. sc. Ladislav Heka, Pravni fakultet Sveučilišta u Szegedu, prof. dr. sc. Zoran Mirković, Pravni fakultet u Beogradu i Barbara Kalanj Butković, prof., dipl. knjižničarka, ravnateljica Narodne čitaonice i knjižnice Novi Vinodolski. Svečanom su otvorenju konferencije nazočili: gradonačelnik Novog Vinodolskog Tomislav Cvitković, dekan Pravnog fakulteta u Rijeci prof. dr. sc. Dario Đerđa, prorektor za znanost i umjetnost Sveučilišta u Rijeci prof. dr. sc. Gordan Jelenić, upraviteljica Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU-a u Rijeci s Područnom jedinicom u Puli dr. sc. Sanja Holjevac, predsjednik Županijskog suda u Rijeci dr. sc. Vlado Skorup i prodekanica Pravnog fakulteta „Justinijan Prvi“ Skopje prof. dr. sc. Esin Krnali Bajram.

Okupljenima se najprije obratio gradonačelnik Novog Vinodolskog Tomislav Cvitković koji je pozdravio sve prisutne i rekao kako je ponosan na slavnog Novljanina Ivana Mažuranića i zaželio svima ugodan boravak u Novom

Vinodolskom. Dekan Pravnog fakulteta u Rijeci prof. dr. sc. Dario Đerđa u svom je obraćanju naglasio kako Novi Vinodolski i Pravni fakultet u Rijeci surađuju već dugi niz godina te naveo nekoliko važnih konferencija koje su tijekom godina održane u Novom Vinodolskom. Dekan je posebno naglasio kako na Pravnom fakultetu u Rijeci studiraju mnogi izvrsni studenti iz Novog Vinodolskog. Zaključno je naglasio sveukupni doprinos Ivana Mažuranića i važnost konferencije koja okuplja znanstvenike iz pet država. Potom se okupljenima obratio dr. sc. Gordan Jelenić, prorektor za znanost i umjetnost Sveučilišta u Rijeci koji je pozdravio okupljene u ime rektorice prof. dr. sc. Snježane Prijjić Samaržije. Potom se kratko osvrnuo na Mažuranićeve intervencije u klasteru školstva istaknuvši kako je Mažuranić postavio temelje školstva u RH, jer je odvojivši školstvo od crkvenih okvira postavio ga u državne okvire. Upraviteljica je Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU-a u Rijeci s Područnom jedinicom u Puli Sanja Holjevac pozdravila sve okupljene u ime voditeljice Zavoda akademikkinje Sanje Vranković. Holjevac je istaknula kako je HAZU-u čast što je suorganizator ovog skupa.

Na početku je plenarnog znanstvenog dijela prodekanica Pravnog fakulteta u Rijeci doc. dr. sc. Ines Matić Matešković istaknula kako na konferenciji sudjeluje trideset znanstvenika iz pet zemalja, naglasivši kako je Ivan Mažuranić okupio znanstvenike različitih profila

iz čega je razvidna njegova važnost za hrvatsku znanost i kulturu. Prof. dr. sc. Željko Bartulović zahvalio se svima okupljenima naglasivši kako su ovakve konferencije postale znanstvena tradicija Novog Vinodolskog. Bartulović je istaknuo važnost Vinodolskog zakonika te istaknuo kako bi bilo koji profesor s Pravnog fakulteta u Rijeci mogao iz svoga područja pronaći neki segment koji je povezan s Mažuranićevom ostavštinom, tj. reformama. Potom su uslijedila uvodna plenarna izlaganja prof. dr. sc. Stipe Botice, prof. emer. s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i prof. dr. sc. Dalibora Čepula, prof. emer. s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Prof. dr. sc. Stipe Botica, prof. emer. pozdravio je sve okupljene kako u svoje ime, tako i u ime predsjednika Matice hrvatske Mire Gavrana. Istaknuo je kako je Ivan Mažuranić bio treći predsjednik Matice hrvatske koji je tu dužnost obnašao petnaest godina. Njegovim dugogodišnjim predsjednikovanjem, Matica je hrvatska značajno doprinijela hrvatskoj kulturi u osjetljivo vrijeme Bachova apsolutizma. Ukupan je doprinos Ivana Mažuranića hrvatskoj znanosti i kulturi Botica podcrtao činjenicom kako je u to vrijeme osnovana akademija, danas HAZU. Izlaganje je završio posljednjim riječima Ivana Mažuranića u Saboru: „Nitko me nije pitao dok sam bio ban što vjerujem, a da su me pitali rekao bih vjerujem u prošlost, sadašnjost i budućnost Hrvatske.“ U svome je izlaganju prof. dr. sc. Dalibor Čepulo, prof. emer. uvodno naglasio kako je poanta Mažuranićeve zakonodavne djelatnosti što je napravio najsveobuhvatniji novi pravni sustav unutar okvira nadležnosti u granicama Hrvatsko-ugarske nagodbe što je bila

protodržavna osnova Hrvatske kakvu poznajemo danas. Čepulo je također istaknuo kako nedostaje komparativni pristup Mažuranićevim zakonima u kontekstu austrijskih i mađarskih zakona. Mažuranić je, napomenuo je Čepulo, unaprijedio sudstvo tako što je uveo laičko suđenje u institut parničnog suđenja u Hrvatskoj. Botica i Čepulo su u kratkim crtama objasnili temeljni Mažuranićev doprinos u dva važna klastera kojima je za života bio posvećen - kulturi i politici.

Prvu je sesiju otvorio izv. prof. dr. sc. Ladislav Heka izlaganjem *Uloga Ivana Mažuranića u postupku revizije nagodbe i njegovo bansko imenovanje*. Naglasio je kako je Mažuranić jako dobro poznavao mađarski jezik i nije se moglo primijetiti da nije izvorni govornik, pa je spis *Hrvati Mađarom*, naglašava, napisao na mađarskom. Nadalje, opisao je kako je sklopljena Hrvatsko-ugarska nagodba. Potom se osvrnuo na Mažuranićevo traženje revizije nagodbe na način da dođe do fuzije Hrvatske i Mađarske, a zahtjevi za reviziju odnosili su se na financijsko-političke aspekte. Važnost Mažuranićeva angažmana vezanog uz reviziju nagodbe ogleda se u činjenici što se administrativno-financijskim putem permanentno borio za hrvatsku državnost, što je bila temeljna premisa izlaganja. Govoreći o razvitku sveučilišta za Mažuranićeve banovanja prof. dr. sc. Budislav Vukas s Pravnog fakulteta u Rijeci održao je izlaganje *O počecima moderne hrvatske doktrine međunarodnog prava u okrilju novog zagrebačkog Sveučilišta*. Kao središnju osobu u svom izlaganju Vukas je istaknuo prof. Josipa Pliverića koji je smatrao kako hrvatski državopravni odnosi imaju obilježja međunarodnog

prava. Također, naglasio je kako se Pliverićeva državnopravna argumentacija nije značajnije izmijenila do danas, u tom kontekstu posebno je izdvojio Pliverićevo predavanje iz svibnja 1876. godine naslova *Međunarodno pravo u historijskom svom razvitku*. Vukas je također spomenuo prof. Polića koji redigirao udžbenik iz međunarodnog prava Franza pl. Liszta. Zaključio je kako je tada razvijena zagrebačka Katedra za međunarodno pravo i danas vrlo ugledna. Dakle, Mažuranićevo je sveučilište razvilo međunarodnopravnu znanost na zasadama na kojima egzistira i danas. Dio sesije o sveučilištu nastavila je prof. dr. sc. u mirovini Anamari Petranović s Pravnog fakulteta u Rijeci izlaganjem *Ban primorac u hrvatskom senzibilitetu izobrazbe 1873./1874. godine*. Uvodno je navela kako su priprema prvog školskog zakona i otvaranje sveučilišta osnovne pretpostavke za usustavljanje obrazovanja te se osvrnula na kontekst njihova odaziva u onodobnom tisku Mažuranićeva zavičajnog područja. Petranović je navela kako su ondašnje novine pisale da se javnost mora senzibilizirati oko važnosti obrazovanja i ugleda učitelja. Također, izdvojila je novine *Primorac* i *Bilancia* koje su izvještavale o otvaranju Sveučilišta u Zagrebu. Iz izlaganja je razvidan Mažuranićev senzibilitet za nacionalni probitak i uspostavu visokog školstva.

Govoreći o financijskom aspektu Hrvatsko-ugarske nagodbe izv. prof. dr. sc. Stjepan Gadžo s Pravnog fakulteta u Rijeci održao je izlaganje *Osnove financijsko-pravnog položaja Kraljevine Hrvatske i Slavonije za vrijeme banovanja Ivana Mažuranića*. Uvodno je naglasio kako će njegovo izlaganje imati fokus na pitanje financija

koje je opterećivalo Mažuranićevo banovanje, kao i da je javnofinancijska povijest Hrvatske obilježena borbom za autonomiju i jači suverenitet. Gadžo ističe kako su odredbe nagodbe bile financijski nepovoljne za tadašnju Hrvatsku. Naglasio je kako je jedan od važnih razloga Mažuranićevo odstupanja s banske dužnosti činjenica da nije uspio u nagodbi (dvadeset članaka nagodbe sadrže financijska pitanja) poboljšati financijski položaj Hrvatske. Izlaganje kroz prizmu financija jasno ocrtava činjenicu da je Mažuraniću položaj Hrvatske bio iznad osobnih interesa i želje za sinekurom.

Temu obrazovanja i brige za djecu i učitelje u Mažuranićevo doba otvorili su: dr. sc. Danijel Haman s Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek, Domagoj Kopljar, mag. iur. s Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje - Regionalni ured Osijek i prof. dr. sc. Željko Bartulović s Pravnog fakulteta u Rijeci koji su održali izlaganje *Briga za djecu s posebnim potrebama u Mažuranićevo Zakonu ob ustrojenju pučkih školah i preparandijah iz 1874. godine*. Kopljar je uvodno istaknuo kako je Mažuranić u nastupnom govoru pred Saborom istaknuo osnovne reforme koje smatra potrebnim za vrijeme njegovog banovanja. Potom je ukratko opisao donošenje prijedloga Zakona koji je izglasan 4. studenoga 1874. godine. Bartulović se nadovezao na Kopljara te naveo kako je zakon doveo do problema financijske prirode jer su općine bile nadležne za financiranje škola, ali nisu sve općine imale iste mogućnosti. Kao primjer izdvojio je odredbu po kojoj su svi učitelji morali dobiti stan pa su nerijetko, zbog financijskih nemogućnosti, dobivali ruševne kuće. Opisao je kako je izgledao

školski kalendar, nastava je počinjala 1. rujna da bi djeca mogla do tada raditi poljodjelske radove kod kuće. Izlaganje nas podučava kako je važnost brige o učiteljskom kadru bila prepoznata i u 19. stoljeću, kao i danas kroz odbore i povjerenstva u okviru raznih institucija i ustanova. Nastavivši temu o raznim aspektima obrazovanja doc. dr. sc. Ines Matić Matešković s Pravnog fakulteta u Rijeci održala je izlaganje *Obrazovna reforma Ivana Mažuranića: put prema modernom sveučilištu i akademskoj autonomiji*. Uvodno je navela kako je reforma pučkoga školstva učinila velike pomake u obrazovanju u Hrvatskoj koje je u to vrijeme bilo zastarjelo. Izdvojila je činjenicu kako je uvedeno obavezno osnovnoškolsko obrazovanje, a nedolaženje u školu bilo je sankcionirano. Također, uvedeno je i dodatno obrazovanje nakon pučke škole što je Matić Matešković povezala s današnjim konceptom cjeloživotnog obrazovanja. Izlaganje jasno opisuje kako se u Mažuranićevo doba stalno radilo na unapređivanju sustava obrazovanja, čiji proces traje do danas. Razvoj obrazovanja u 19. stoljeću s aspekta regije opisali su doc. dr. sc. Sara Mitić i prof. dr. sc. Nebojša Ranđelović s Pravnog fakulteta Univerziteta u Nišu izlaganjem *Reforme u pravosudnom i obrazovnom sistemu u Srbiji tokom 1874*. Mitić je uvodno napomenula kako je 1874. godine Srbija bila vazalna kneževina formalno u sastavu Osmanskog Carstva. Potom je istaknula kako su u tadašnjoj Srbiji osnovne škole bile u nadležnosti općina, a srednje škole pod patronatom države. Nadalje, izdvojila je Zakon o osnovnom obrazovanju iz 1863. godine čiji čl. 5. propisuje da je osnovnoškolsko obrazovanje obavezno.

Mitić je zaključno citirala Zakon o ustrojstvu velike škole - akademije iz 1863. godine kojim su osnovana tri fakulteta: filozofski, tehnički i pravni. Ovako je koncipirano izlaganje zorno prikazalo kronologiju razvoja školstva u Srbiji 19. stoljeća čime su zaključene obrazovne teme.

O negativnim je osvrtima na Mažuranićev lik i djelo govorila dr. sc. Maja Polić sa Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci s područnom jedinicom u Puli u izlaganju *Periodika o smrti i 100-toj obljetnici rođenja Ivana Mažuranića*. Polić je uvodno navela kako je Mažuranić bio najnapadaniji hrvatski političar. Potom je istaknula kako je u povodu Mažuranićeve smrti uz pohvale bilo i dosta negativnih osvrti na njegov lik i djelo. Ondašnji tisak piše kako je bio i književnik i političar - prvi ban pučanin u hrvatskoj povijesti. Prilozi su se bavili njegovim trajnim vrijednostima i djelima prikazujući ga kao književnog klasika. Kao primjer negativnog osvrti Polić izdvaja ediciju *Dom i svijet* koja se nije pozitivno izjasnila o Mažuraniću - navedeno je da ako bi Kvaternikova pobuna uspjela, tada bi Mažuranića smaknuli čim bi ušli u Zagreb. Ovako je koncipirano izlaganje predstavilo pregled negativnih mišljenja o Mažuraniću koje (ipak) treba promatrati u kontekstu vremena. O temi lokalne samouprave 19. stoljeća govorile su izv. prof. dr. sc. Višnja Lachner i izv. prof. dr. sc. Jelena Kasap s Pravnog fakulteta u Osijeku, koje su održale izlaganje *Zakon o uređenju gradskih općina iz 1881. i položaj grada Osijeka*. Lachner i Kasap uvodno su navele kako je to bio prvi zakon u modernom razdoblju koji je uredio položaj i ustroj općina na području kraljevina Hrvatske i

Slavonije, njime je došlo do ujednačenja gradske organizacije i organizacije gradova. Zakon je bio vrlo važan za grad Osijek koji je dobio vrlo širok spektar nadležnosti, npr. pravo na donošenje statuta čime je prvi statut izglasan 1882. godine. Dakako, zemaljska je vlada imala ovlasti u odnosu na lokalnu samoupravu, mogla je raspustiti gradsko zastupstvo koje je moralo slati godišnji proračun i obavijestiti ju o sklopljenim poslovima ako su oni utjecali na gradsku imovinu. Izlaganje je precizno prikazalo slojevitost organizacije lokalne samouprave 19. stoljeća s jasno podijeljenim ovlastima, u čemu je bio nemjerljiv Mažuranićev doprinos. Za kraj sesije Theodor De Canziani, prof. s Prve sušačke hrvatske gimnazije u Rijeci održao je izlaganje *Spomenička knjižnica i zbirka „Mažuranić - Brlić - Ružić“ Villa Ružić*. De Canziani je u opuštenom izlaganju naveo kako je obitelj Ružić Mažuranić doživjela tijekom vremena puno napada. Potom je auditoriju približio obiteljsku genealogiju koja traje 800 godina, a posebno je istaknuo kako je Vladimir Mažuranić utvrdio da se prezime Mažuranić naglašava u skladu s novljanskim dijalektom. Potom je govorio o mladim danima Ivana Mažuranića koji je pohađao gimnaziju u Rijeci i bio briljantan đak. Zaključno je ispričao povijest gradnje Ville Ružić od 1935. do 1938. godine. Kako je rekao, kuću su *izmaštali* dr. Viktor Ružić i Nada Brlić te je izgrađena po mjeri ljudi i predmeta. Kuća sadrži spomeničku zbirku u kojoj se nalazi i knjižnica obitelji Mažuranić i Ružić koja broji 10.000 naslova. De Canziani je sudionicima konferencije približio obitelj Mažuranić - Ružić - Brlić s privatnog aspekta.

Drugu je sesiju otvorila Barbara

Kalanj Butković, prof., dipl. knjižničarka izlaganjem *Tradicijska baština i Ivan Mažuranić*. Otvarajući temu s aspekta Mažuranića pjesnika Kalanj Butković uvodno je navela kako je Mažuranić svoje prve rodoljubne osjećaje formirao novljanskim narodnim usmenim pjesmama. Kasnije je Antun Mažuranić uvidio bratov potencijal i nagovorio oca da se Ivana pošalje na školovanje. Potom se Kalanj Butković opširno osvrnula na zavičajnost u Mažuranićevoj poeziji, a osim toga uzela je za primjer krš i kamen u epu *Smrt Smail-age Čengića*. Najveći dio trećeg pjevanja *Četa* odnosi se na Vinodol, gdje su sadržane uspomene iz Mažuranićevog djetinjstva. Književnim je aluzijama na Vinodol Mažuranić doprinio percepciji primorja u 19. stoljeću.

Otvarajući temu s aspekta kaznenopravne regulacije 19. stoljeća prof. dr. sc. Zoran Mirković s Pravnog fakulteta u Beogradu održao je izlaganje *Značaj Mažuranićevog rada na zakonodavnom polju - na primjeru Zakonika o krivičnom postupku za Hrvatsku i Slavoniju iz 1875*. Mirković je uvodno naveo kako je Krivični zakon koji je usvojen pred 150 godina poslužio kao osnova za donošenje Krivičnog zakonika Kraljevine Jugoslavije iz 1929., što je bio je, prema njegovim riječima, moderan europski zakonik. U Zakoniku o krivičnom postupku za Hrvatski i Slavoniju iz 1875. uvedeno je načelo akuzatornosti, načelo javnosti/neposrednosti, a uvedena je i slobodna sudska ocjena dokaza. Od navedenih načela valja izdvojiti načelo javnosti, koje je imalo svrhu pozivanja ljudi da dolaze slušati kazneni postupak čime se jačalo povjerenje u sudbenu vlast. Izlaganje je podučilo da je kaznenopravna regulativa

iz vremena Mažuranića postavila temelje koji su njezina osnova i danas. Kaznenopravnu su regulativu nastavili obrađivati izv. prof. dr. sc. Igor Martinović i doc. dr. sc. Iva Parenta izlaganjem *Mažuranićev zakon kao idejna jezgra hrvatskog kaznenog postupka: jesmo li mudriji ili nismo*. Martinović je uvodno naveo društveni kontekst normativizacije kaznenog postupka. Potom je istaknuo kako je kazneno pravo amblem državnosti, monopol sile na koji država ima pravo. U tom je kontekstu naveo kako je jedino Hrvatska 1860. godine uz Ugarsku imala dvorski dikasterij u cijeloj monarhiji, Mažuranić je već tada Hrvatskoj osigurao pravosudnu autonomiju. Na to se nadovezala doc. dr. sc. Iva Parenta koja je uvodno navela kako 1874. godine Mažuranić predlaže *Osnovu zakona o preinaci nekkih ustanovah kaznenog postupnika*. Tim je zakonikom uvedeno optužno/akuzatorno načelo, gdje tužitelj pokreće istragu, a ne sudac istrage kao prije, zatim je uvedeno optužno vijeće čime je ukinut sustav *kadija te tuži kadija te sudi*. Summa summarum, Mažuranićevo je doba iznjedrilo suvremen i za to vrijeme revolucionaran Zakon o kaznenom postupku čija načela vrijede do danas. Probacijski sustav i kazneno materijalno pravo obradila je izv. prof. dr. sc. Dunja Milotić s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u izlaganju *Reforme materijalnog kaznenog prava u razdoblju banovanja Ivana Mažuranića*. Milotić je uvodno naglasila kako je 1875. donesen Zakon o ukinuću okova što je pridonijelo smanjenju smrtnosti u kaznionicama, a 1876. godine donesen je Zakon o upravljanju i nadzoru kaznionica koje su došle pod nadležnost pravosudnog odjela. Nadalje ističe kako je u veljači

1878. godine uveden irski progresivni sustav, prvo provoden samo u Lepoglavi, a kasnije i u drugim kaznionicama. Irski sustav podrazumijeva, rad zatvorenika i naobrazbu. Unatoč kritikama javnosti bio je najprogresivniji sustav koji je postojao. Milotić se zaključno osvrnula na normiranje materijalnog kaznenog prava u vrijeme Mažuranića. Mažuranić je, kako proizlazi iz izlaganja, značajno doprinio humanizaciji probacijskog sustava 19. stoljeća.

Prof. dr. sc. Vlado Bučkovski, prof. dr. sc. Goce Naumovski i prof. dr. sc. Ivanka Vasilevski s Pravnog fakulteta „Justinijan Prvi“ iz Skopja održali su izlaganje *Pogled zapadnih država na tursko i makedonsko pitanje na Berlinskom kongresu*. Bučkovski je uvodno naveo kako Mažuranić i makedonski pjesnik Pulevski u svom opusu kritiziraju tursku strahovladu koju Europa nije imala snage osuditi. Također ističe kako Makedonija i danas trpi posljedice Berlinskog kongresa održanog 1878. godine. Vasilevska se nadovezala i objasnila kako se u vrijeme Berlinskog kongresa koji korespondira s Mažuranićevim vremenom, na malom prostoru događaju tektonske promjene na geopolitičkom planu Europe koje svoje posljedice imaju do danas. Na navedenu temu s aspekta položaja Bosne i Hercegovine u 19. stoljeću nadovezala se izv. prof. dr. sc. Ivona Šego Marić s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru izlaganjem *Državnopravni pogled na Bosnu i Hercegovinu od 1840. do 1878. godine i Adresa Hrvatskog Sabora Caru Franji Josipu iz listopada 1878. godine*. Šego Marić uvodno je navela kako su dva člana obitelji Mažuranić bili vezni za Bosnu. Naime, Ivan i Antun šalju Matiju Mažuranića u Bosnu, a njegovo

djelo *Pogled u Bosnu* predstavlja vrijedan doprinos književnosti. Istaknula je geopolitičku bitnost Bosne koja je vodila do zaoštavanja odnosa unutar države kao dijela osmanskog imperija. Zaključno je ustvrdila kako su u Bosni u 19. stoljeću sve tri konfesije zajednički djelovale za svoj boljitak šaljući promemorije dužnosnicima po Europi kako bi poboljšali svoj položaj. Bosna i Hercegovina je, kako se vidjelo iz izlaganja, oduvijek bila specifična geopolitička cjelina.

Luka Nalis, mag. iur. s Pravnog fakulteta u Rijeci održao je izlaganje *Neki propisi iz Mažuranićeva doba (turizam, ljekarništvo i duševno zdravlje)*. Nalis je uvodno govorio o univerzalnosti Mažuranića kao osobe. Nadalje je naveo kako je ljekarništvo u Mažuranićevo vrijeme bilo strogo te precizno regulirano naredbama i propisima kraljevskog namjesnika od 3. veljače 1858. godine. Također, istaknuo je kako je 1877. godine oformljen farmaceutski tečaj na ondašnjem Mudroslovnome fakultetu čime je institucionalizirana izobrazba ljekarnika na sveučilištu. Nalis se potom osvrnuo na *Zakonski članak sabora kraljevine Dalmacije, Hrvatske Slavonije o ustrojenju javne ludnice za obseg kraljevine Hrvatske i Slavonije* donesen 28. studenoga 1873. godine kao temeljni propis o ustrojenju javne ludnice - *Zemaljskog zavoda za umobolne*. Nalis se potom osvrnuo na organizaciju zavoda i pojedine tehničke aspekte. U posljednjem se dijelu izlaganja Nalis osvrnuo na početke turizma u Novom Vinodolskom iz 1878. godine kada su domaći poduzetnici - obitelj Mrzljak uz Bribirsku rivu, ispred staroga grada podigli prva drvena kupališta. Iz Nalisovog je izlaganja

razvidno da je Mažuranić nastojao regulirati najrazličitije aspekte života, a njegovo doba inducivalo je javno zdravlstvo kakvo danas poznajemo. Škrinju je Mažuranićeva pjesništva ponovno otvorila prof. dr. sc. Esin Kranli Bajrami s Pravnog fakulteta „Justinijan Prvi“ Skopje izlaganjem *Ivan Mažuranić pjesnik po sklonosti, državnik po pozivu*. Kranli Bajrami uvodno navodi kako je Mažuranić u svom cjelokupnom djelovanju ostao vjeran svojim uvjerenjima koje baštini od najranije mladosti. *Smrt Smail-age Čengića* njegovo je najveće djelo koje odiše slobodarskim duhom, istaknula je. Potom je govorila o kršćanskim motivima u Mažuranićevom pjesničkom opusu, ističući kako je klasična naobrazba značajno utjecala na Mažuranića. Provodna je nit izlaganja činjenica da Mažuranić u svom epu opisuje patnju svog naroda u turbulentnim vremenima 19. stoljeća. Marijana Trinajstić, prof. iz Prve sušačke hrvatske gimnazije u Rijeci održala je izlaganje *Spis I. Mažuranića Hrvati Mađarom, književna proza s elementima pjesničke poslanice*. Na početku je izlaganja istaknula 1848. godinu kada je Ivan Mažuranić, tada član Banskoga vijeća, sastavio dokument *Manifest naroda hrvatsko slavonskoga* u kojemu je iznio glavnu tezu kako je: „Hrvatima slobodnim narodom u slobodnom austrijanskom carstvu biti.“ Već je u tom proglasu, na početku političke karijere Ivan Mažuranić primijenio ideje Francuske revolucije na hrvatsku i ugarsku situaciju u sklopu Trojedne kraljevine, a to će ponoviti i u spisu *Hrvati Mađarom* koji će tiskati u Karlovcu te iste godine. Spis *Hrvati Mađarom* žanrovski nailazi na različita određenja u literaturi, gdje ga nazivaju

političkom brošuram, političkim tekstom, rjeđe i poslanicom. Također se osvrnula i na oštromnost iskazivanja suprotnih političkih stavova zamišljenom sugovorniku, kao i iznošenje poanti u kojima je vidljiv utjecaj i usmene narodne predaje, kao i biblijskih (poslaničkih) ritmičkih postavki tekstova. Izlaganje je zaključila parafrazirajući riječi Dimitrija Demetra koji je jednom prigodom zapisao da je Ivan Mažuranić *čovjek velika duha, visoka uzleta, obilata znanja*. Nakon izlaganja valja zaključiti kako bi bilo poželjno da se Mažuranićevo političko retoričko oštroumlje ponovno *rodi* u političkim krugovima današnje Hrvatske.

Na kraju konferencije okupljenima su se obratili predsjedavajući prof. dr. sc. Željko Bartulović i doc. dr. sc. Ines Matić Matešković koji su zahvalili na sudjelovanju i doprinosu te najavili objavu zbornika.

Luka Nalis, mag. iur.